

Софийски Университет „Св. Климент Охридски“

Философски Факултет

Катедра Социология

Автореферат

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

в професионално направление

3.1. „Социология, антропология и науки за културата“ на тема:

**Playing for a living: онлайн покерът и покер професионализмът в
България, 2001-2015**

Докторант: Димитър Дончев Кацарски

Научен ръководител: проф. д.с.н. Таня Чавдарова

София

2019

Дисертационният труд е с обем от 251 стандартни страници (или 286 стр. по БДС (1800 знака на страница)). Текстът е разделен на осем части – въведение, четири глави, заключение, библиография и приложения. Посочена е цитираната литература, която включва 13 публикации на български език и 132 публикации на английски език.

Съдържание на дисертационния труд:

Въведение	4
Предмет, цели и задачи.....	8
Хипотези.....	11
Методология.....	12
Теоретична рамка	27
История и специфика на онлайн покера.....	27
Какво е покер и как се играе?	28
Произход на покера.....	38
Понятие за „игра“, „пари“, „професионализъм“ (труд и работа)	48
Понятие за „игра“	50
Понятие за „пари“ („обект“, „собственост“ и „държава“)	74
Понятие за „професионализъм“.....	96
„Труд“ и „работа“	96
„Професия“, „професионализация“ и „професионализъм“.....	111
Технически основания за професионализация	125
Хазарт или умение.....	127
Логиката в играта, която стои зад победителите.....	135
Инфраструктура на онлайн покера.....	141
Макро картина на онлайн покера в България	154
Българската икономическа и юридическа екосистема на онлайн покера.....	156
Разпределението на парите в покер икономиката.....	159
Макро картина на онлайн покера в България.....	162
Покер професионализъмът като занятие	184

Заклучение.....	212
Принос.....	216
Цитирана литература.....	219
Приложения.....	229

Проблемът, към който дисертацията се отнася, е свързан с феномена на онлайн покера и покер професионализма, като основен фокус се поставя върху ситуацията в България. Точният произход на играта не е ясен, но след различни етапи на еволюиране покерът достига форма, близка до познатата днес (Jacoby, Morehead, Thompson, 2015). Първите сигурни данни за нейната поява са от 19 в. в САЩ, където започва познатото ѝ разпространение чрез различни игрални зали в „Дивия запад“ (Wild West) и по реката Мисисипи (Parlett, 2005). Нейното интернационално разпространение започва от Великобритания, когато американските войници започват да играят с европейските по време на Първата световна война (Parlett, 2005). Покерът обаче преживява своя „бум“ в периода – 2003 – 2006 г. (Silver, 2011), когато, благодарение на Интернет, той започва ежедневно да се играе онлайн от милиони играчи. Така през 2012 г. само в Покер Старс, който е един от най-големите покер сайтове, са регистрирани над 100 милиона покер идентичности (Charles, 2016) . Според изследването на Фидлер и Вилк от 2011 г. (Fiedler & Wilcke, 2011), проведено на международно ниво, покер играчите са генерирали оборот от 3.34 милиарда долара за период от 6 месеца, като данните обхващат само 65% от световния покер пазар. Това са пари, които са спечелени от покер сайтовете под формата на такса.

Онлайн покерът се превръща в мащабна индустрия, създаваща огромни потоци от пари, които ежедневно преминават през границите на различни държави. Опасността от изтичане на сериозен финансов капитал или от приток на недекларирани доходи е налице, а това съответно създава необходимостта правителствата да предприемат мерки за регулирането на този феномен – и те го правят.

България се оказва въввлечена в този процес. Официално онлайн покер на нейна територия би могъл да се играе от 1998 г., когато първият онлайн покер сайт в света – Планет покер (Lind, 2009) - започва да функционира. Въпреки това 2001 г. би било подходящо да се счита „условно“ за година на раждането на онлайн покера в България поради две основни причини:

1. Минималното заплащане, за да се играе в него, е твърде високо. Най-ниските нива, които предлага сайта, са 3-6\$, което означава, че е препоръчително да се „влиза“ в игра с 600\$, което пък означава, че е нормално един играч да загуби или спечели суми от по 2000/3000\$ за много кратък период от време – съвсем възможно за 2 часа. За сравнение повечето от сайтовете към 2016 г. предлагат минимални нива за игра на пари от порядъка на 0.01/0.02 цента,

т.е. стандартната печалба или загуба би била между 8-10\$. Предвид малката популярност на онлайн покера към 1998 г. и огромните суми, с които желаещият да играе трябва да разполага, шансът дори един българин да е играл в този сайт, е твърде малък.

2. Втората причина е от битов характер. Най-просто казано: съвсем не всяко българско домакинство към 1998 г. разполага със собствен компютър, а дори да разполага, използването на Интернет е проблематично – необходими са дайл ъп карти, често Интернетът е свързан с телефона, т.е. когато ползваш Интернет, нямаш телефон, или пък просто е твърде скъп.

Съответно от септември 2001 г. онлайн покерът започва да се утвърждава на територията на България. Не само в Покер Старс, но в редица други сайтове българите започват да играят и съответно да генерират оборот от милиони долари¹. В периода от септември 2001 г. до юли 2012 г., когато влиза в сила нов закон за хазарта², тези пари влизат и излизат в и от територията на България без знанието и контрола на властите. Няма ограничения нито към играчите, нито към покер сайтовете. Цялата индустрия изглежда, че функционира невидимо за държавния апарат и обществото в продължение на близо единадесет години. След приетия от Държавната комисия по хазарта (ДКХ) Закон за хазарта почти всички онлайн покер сайтове са блокирани и никой от тях няма издаден лиценз. Това е така до 18 февруари 2014 г., когато е издаден лиценз на Покер Старс³. До този момент българското правителство систематично е пропускало възможността да попълва държавната хазна чрез налози върху хазарта.

Едни от най-ранните сведения за индивиди, които претендират, че не са изкарвали пари от никъде другаде, освен от покер, са от книгата на Дойл Бронсън – *Супер система* (2003). Там той описва различни аспекти от живота на т. нар., „покер професионалист“ в Тексас в средата на 20 в. С разрастването на покера и пренасянето му онлайн нараства и броят на играчите, които определят себе си като „покер професионалисти“ и своето занимание като *playing for a living* или *заработване чрез игра*. Съответно темата, в различни нейни аспекти, провокира интереса на някои изследователи от световната научна сцена.

¹ Дисертацията дава информация за този факт в главата, която е описва макро картината на онлайн покера в България.

² <http://www.dkh.minfin.bg/bg/pubs/2/441> [09.01.2019]

³ <https://www.pokerstars.bg/poker/room/tos/> [09.01.2019]

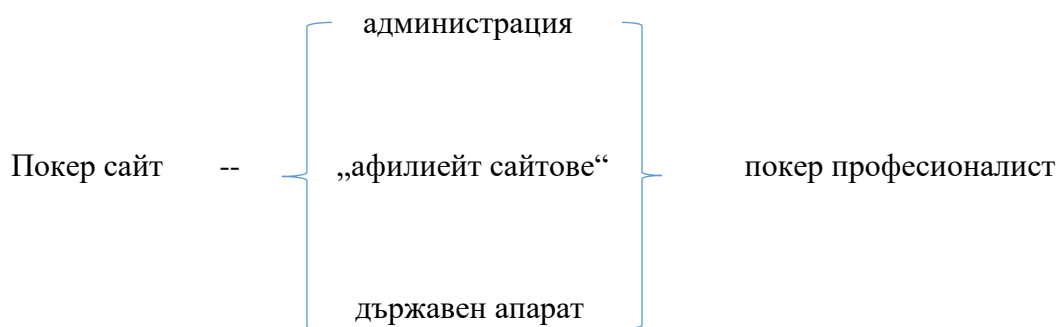
В България до този момент според проведеното проучване няма изследвания по тази тематика. Подобно на правителството българските изследователи изобщо не са задълбавали и изследвали този феномен. Ето защо в много голяма степен дисертацията се позовава на вече проведените изследвания. Много от тях биха могли да бъдат развити и съответно, приложени на българска територия. Те биха могли да положат основите за анализ, както и да отговорят на някои въпроси за конкретната българска ситуация, въпреки че в по-голямата си част те предоставят данни за различни държави. На база на тези изследвания и тези, които са проведени конкретно за целите на дисертацията, тя поставя въпроси и задачи, чиито отговорите търси, в по-голяма степен, именно на българска територия.

Това, което изследването иска да провери, е свързано с феномена – „покер професионалист“, което ще е и предмет на дисертацията. Основният въпрос е съществува ли покер професионализъмът у нас: доколко е разпространен, кои са индикаторите някой да е или да не е професионалист, сред кои социални групи се очаква да е най-разпространен, какви типове играчи на покер могат да се обособят? Възможен ли е „покер професионалистът“ и ако да, кое го прави възможен? Изследването ще анализира следните аспекти:

1. Технически основания за професионализация

- Позволява ли логиката на играта да има индивиди, които да успяват систематично да генерират доход, и ако да, по какъв начин. Освен, че отговорът на този въпрос ще покаже дали има технически основания за появата на покер професионалисти, той засяга и дебата за това, дали покерът е игра на умение или е хазарт. Това, дали ще се докаже едното или другото твърдение, ще влияе на начина, по който онлайн покерът би могъл да се регулира.

- Физически условия за организирането на онлайн покера – как покер сайтовете се организират, кои са различните актьори в процеса и как се дефинират техните роли по отношение на тази организация. Какви са взаимодействията, позволяващи онлайн покерът да се „случи“ в кръговрата:

Въпросите целят да проверят физическите основания за появата на процеса, за да може да бъде показано как целия процес се реализира.

2. Профил на покер професионалиста.

- Характеристики на българския случай – статистически данни за българския покер пазар, т.е. колко хора се занимават с тази дейност, колко пари печели/ губи икономиката на България, колко печелят сайтовете, какви са средните доходи/ загуби на „покер професионалистите“, колко хора играят и печелят и колко губят, по колко време на ден. Какви характеристики може да има покер професионалистът по възраст, образование, предишна/и работа/и, семейно положение. Тези данни измерват ефекта от дейността на територията на България и целят да очертаят макро картина. Ще бъде направено опит те да бъдат проследени в различните периоди (2001-2012; 2012-2015) от съществуването на онлайн покер в страната.

- Като какъв и по какъв начин възприема себе си „покер професионалистът“? Какви са неговите нагласи спрямо обществото, спрямо играта, спрямо другите покер професионалисти? Каква е неговата позиция относно дилемата „умение – шанс“, дали мисли себе си като носител на специфични професионални умения, като изкарващ прехраната си чрез късмет, или нещо друго? Как възприема професионалната игра на покер – като работа, хоби, игра или нещо друго? Възприема ли себе си като трудово зает? Каква е неговата мотивация, за да играе?

3. Покер професионалистът и обществото.

- По какъв начин дейността на „покер професионалиста“ е положена в рамките на българското общество – как се възприема от обществото, „разпознава“ ли то тези индивиди, „видими“ ли са, какви видове обществена легитимност получават и получават ли изобщо такава, например юридическа, статусна (в смисъл на „признание, одобрение, зачитане“ от членовете на обществото) и др. Какви са проблемите, които „покер професионалистите“ могат да имат при контакт с българското общество. Тези въпроси се ангажират с обяснението на начина, по който дейността на „покер професионалиста“ е повлияна от българска обществена специфика. Каква е представата на покер професионалиста за начина, по който бива възприеман в обществото? Какъв статус мисли, че му се „дава“?

4. Покер професионалистът и държавата.

- Особености на държавната регулация на онлайн покера – какви форми на регулация упражнява държавата върху дейността, упражнява ли въобще някакви, „разпознава“ ли държавата покер играчите, и ако да, по какъв начин. Легитимна ли е тази форма на препитание на територията на България, ако да, кое я легитимира. Плаща ли данъци покер професионалистът – социални, здравни, пенсионни? Подлежи ли на някаква институционализация – различни видове сертификати, награди, титли, спонсори и т.н. Важно е да се провери каква е ролята на държавния апарат в този процес, защото той има силата както да го поощри и стимулира, така и да го прекрати.

5. Покер професионалистът и покер обществото.

- Образуват ли се различни формации сред покер играчите – има ли покер общество, ако да, как се организира и какви са неговите характеристики, какви форми на организации съществуват между „покер професионалистите“, съществуват ли такива, има ли „професионални“ занятия и събития. Изследването на различните формации сред покер играчите ще „измери“ различните линии на солидарност между тях.

Централната хипотеза на дисертацията е: В България е установен „невидим“ социален тип покер играчи, за които онлайн покерът има смисъл на основно занятие и е основен или единствен източник на препитание. Протича процес на институционализация на онлайн професионализма чрез сдружения, обучителни школи и присъждани сертификати. Други хипотези са: Покер професионалистът възприема себе си като „трудове зает“ и като способен да се издържа от онлайн покер. Той възприема себе си като носител на специфични професионални умения. По отношение на неговия „професионализъм“ хипотезата е, че колкото по-дисциплиниран е определен покер професионалист, толкова по-високо ниво на „професионализъм“ ще има той, т.е. ще изкарва повече пари.

За да генерира необходимата информация бе проведено изследване, което се разпростира както в теоретично направление, така и в емпирично. Онлайн покер професионализмът беше проучен чрез вникване в някои фундаментални теоретични аспекти, чието обяснение се провокира от естеството на покер дейността. Това беше развито в теоретичната рамка на дисертацията, която започва с обяснение на самата игра и какво точно представлява. Това става в частта, озаглавена **„История и специфика на онлайн покера“**. Това бе направено, защото върху тази информация се базират много от последвалите анализи. Паралелно с това се позволява да се добие базисна представа за това какво точно представлява самата дейност. Тази представа е разширена в следващата част на дисертацията (**„Произход на покера“**), която проследява произхода на покера от най-ранното начало до съвременното. При нея може да се проследи как се разпространява, къде и кога. Оттам дисертацията преминава към обяснението на конкретни понятия, които съпътстват текста до края и които провокират необходимостта от тяхното ясно и точно дефиниране. По този начин се намаля възможността за грешка при интерпретацията на изводите и резултатите. Разглеждат се понятията за „игра“, „пари“ и „труд“/ „работа“, „професия, професионализъм, професионализация“.

Когато дисертацията разглежда **понятието за „игра“** става ясно, че покерът се води „игра“, но за разлика от другите игри липсата на внимание в самото му играене може да доведе до сериозни негативни последици за даден индивид. Това провокира въпроса до колко точно е „игра“, а това изисква самото понятие да бъде обяснено. Частта протича като се обръща внимание на различните разбирания за това какво е игра в определени култури, след което се преминава към конкретните интерпретации на водещите изследователи в по темата, като накрая се достига до синтез на анализ на базата

на изложената информация, чрез който се достига да конкретно понятие за „игра“. След направените анализи се оказва, че покерът по-скоро попада в пространство между игра и реалност. Това е така, защото фундаментален и внедрен елемент в неговата структура са парите (те се разглеждат в частта **„Понятие за „пари“ („обект“, „собственост“ и „държава“)**). Те (парите), от своя страна, попадат в различен тип дебати и интерпретации, които не дават добро обяснение, защо именно това се получава при игра като покера. Някои изследователи ги разглеждат като еквивалентни на всяка друга стока, други смятат, че тяхната стойност се формира единствено защото хората „вярват“, че те имат стойност, трети ги обвързват неизбежно с ролята на държавата, правителствата и банките. Надграждайки теорията на Ингам за „природата на парите“ дисертацията извежда основни елементи от естеството на парите – този за своеобразен „обект“ и „собственост“. Базирайки се на спецификите на тези компоненти и тяхната обвързаност с държавата частта демонстрира, че в покера оперират социални сили, които позволяват той да се превърне в инструмент за преразпределението на собственост, което позволява да се упражнява определен натиск, чийто ефекти са съвсем реални и са в потенциал при всяка монетарна операция, т.е. действие в покера. Това е този придатък към покера, който се намира изцяло извън игровия свят, което прави така, че го поставя на границата между реалния и игровия свят. Това представляват парите за покера. По този начин се откроява двойствената природа на играта, която я поставя в особено поле. Това поле обаче позволява преобразяването ѝ като определена дейност, която би могла да има непосредствени ефекти в материалния свят, а това от своя страна освен, че допуска възможността от евентуални опасни щети за даден индивид, създава и възможността за преобразяването ѝ в такава, която позволява да се генерират постоянни доходи. По този начин тя може да се използва като инструмент за набавянето на необходимите ресурси (легално). Така тази дейност заема централно място при някои индивиди в разпределянето на времето, което е отделено и посветено на кариерно и „професионално“ развитие, което да подсигурия материална сигурност. Този факт обаче провокира изследователската мисъл относно това до каква степен тази дейност може да се възприема за „работа“ или „труд“ или дори „професия“. Този аспект е разгледан в частта **„Понятие за професионализъм“**. Това отвежда текста към проучването на тези понятия. Те дават теоретичния ресурс за анализ на онлайн покера като основно занятие за изкарване на доходи, така че дейността вече да може да бъде поставена в конкретни рамки. Частта тръгва от изследването на понятието за „труд“ като го разделя на две – труд на субективно ниво и труд на обективно ниво. Първата разглежда трудът от гледна

точка на това, че някой може да полага усилия и да ги възприема като трудене, но никой друг да не е съгласен с това. От субективна гледна точка тогава дисертацията би приела, че той се труди. Когато неговите действия биват разпознати от поне още един човек като „трудене“, то тогава се „ражда“ обективния труд, т.е. това е някаква дейност, която се възприема като „трудене“ и от други индивиди. Оттам текстът отвежда към образуването на определени „работи“. Тях ги описва като вече „фиксиран“ обективен труд, т.е. някаква дейност, която се е обособила като циклична във функционирането на обществото и спрямо неговите закони. За допълнително рамкиране на самото понятие за работа, така че то да може да бъде използвано за целите на дисертацията, текстът използва международно установеното понятие за „работа“, което се прилага, за да оптимизира статистическите процеси. При него основен компонент за това дали някоя дейност ще е „работа“ се явява производителността. Оттам частта преминава към анализа на понятията „професия“, „професионализъм“ и „професионализация“. Там се открояват различни компоненти, които биват използвани в последните две глави от дисертацията. Един от тях е, че „професионализъмът“ като концепция може да се ползва както като инструмент за достигането до политически цели, така и като превантивна техника за защита на обществото. Отделно се обръща внимание на това, че „професионализъм“ може да се образува като концептуален инструмент, чрез който да се определя дадено ниво на владене на определена дейност. Тези анализи се прилагат в последните две глави от дисертацията. Конкретно в тази част накрая се изработват теоретични модели за различните видове покер професионалисти, които могат да бъдат използвани и се използват в изложението на емпиричните данни. Теоретичните категории, които се конструират за целите на емпиричното изследване, са следните⁴:

- 1) Много-печелец професионалисти (изкарващ по 10 000\$+)
- 2) Стандартно-печелец професионалист (изкарващ по 1000\$ - 10 000\$)
- 3) Умерено-печелец професионалист (изкарващ по 100\$ – 1000\$)
- 4) Рейк-бек професионалист (изкарващ по 0 – 100\$ и очакване на рейк)
- 5) Спонсориран покер професионалист (нает с договор от определена организация)

Паралелно с категориите се изработват и критерии за допускане до изследването. Основно това е базовата концепция за онлайн покер професионалист, която се прилага

⁴ Описаните печалби са изкарани пари на месец.

като филтър на емпиричното изследване и поставя все пак някакви основни и ориентировъчни граници за това какво ще се разбира под „онлайн покер професионалист“ в дисертацията. Тази концепция позволява разработването на по-нататъшните анализи за това доколко онлайн покер професионалистът е професионалист в конвенционалното разбиране на понятието. В този смисъл тя полага основите, върху които голяма част от последната глава от дисертацията се развива. Изисквания за това някой да бъде считан за „онлайн покер професионалист“ са следните:

- 1) Основният му доход да бъде набавен чрез играта на онлайн покер;
- 2) За последните 12 месеца да излиза, че е спечелил поне минималната работна заплата за страната, в конкретния период, в който е играл;
- 3) Да има минимум 480 часа игра на година;

В следващите части текстът преминава към обяснение на това кое прави възможно развиването на покер професионализма, което го постига като разглежда **техническите основания за професионализация**. Това прави като засяга въпроса за това дали е **хазарт или умение**, после разглежда **логиката в самата игра**, която позволява професионализацията и накрая разглежда по какъв начин **физически се реализира играенето на онлайн покер**. Тази глава е важна, тъй като тя се отнася към съществуващата „мистерия“ около самата дейност. Именно за това тя започва с фундаменталния въпрос, които присъства при болшинството от изследванията, които са посветени на покера – това дали е хазарт или умения. Изведените анализи в тази част показват, че в краткосрочен период тя може да бъде хазарт, но в дългосрочен може да се подчинява предимно на умения. Въпреки това не се дава дефинитивен отговор, което отвежда към последвалите две части. Логиката на играта се разглежда на базисно ниво, така че да може да послужи като доказателство и обяснение за *потенциалната възможност* за съществуването на покер професионализъм. Тя демонстрира, че в продължителен период от време чисто логически и математически определени индивиди биха могли да взимат превес над своите противници, така че да успяват да се поставят от печелившата страна на играта.

Текстът продължава, като разглежда физическите условия, които позволяват индустрията да функционира. Тук, отново провокирано от „мистерията“ около феномена на покер професионализма, дисертацията показва къде и как се осъществява физически самата дейност.

След като тези аспекти са обяснени се обръща внимание на конкретни данни относно картината, която касае **макро ситуацията на онлайн покер професионализма в България**. Тази глава е разделена на три част – **българската икономическа и юридическа екосистема, разпределението на парите в покер икономиката и макро картина на онлайн покера в България**. Първата част предлага информация, която описва юридическия и икономическия климат, в който дейността се помещава в различните периоди от време. Тя разглежда законовата уредба на държавата (или липсата на такава). По този начин се прави анализ на „легалността“ и „видимостта“ на самата дейност, което е фактор при изграждането на определени стереотипи, предразсъдъци и (основно) обществен и юридически статус. В следващата част се предоставят данни за това как се разпределят парите в покер икономиката, които се ползват, за да може да се обрисова макро картината в България. В тази последна част се излага логиката, чрез която се установява броят на хората, които играят онлайн покер в България и броят на онлайн покер професионалистите. Освен това се дават сведения и за часовете, които играчите прекарват, практикувайки тази дейност и отделно колко пари печелят те и колко онлайн покер сайтовете. Някои от сурово изложени данните за 2009 и 2010 изглеждат така:

- В България хората, които са играли онлайн покер, са между 9 637 и 45 641 души.
- От тях разпределението на *онлайн покер професионалистите* е следното:
 - 1) Много-печелещи професионалисти: между 7 и 36 души.
 - 2) Стандартно-печеливш професионалист: между 115 и 548 души.
 - 3) Умерено-печелещ професионалист: между 482 и 2 282 души.
 - 4) Рейк-бек професионалист: между 100 и 474 души.
- Парите, които професионалистите са спечелили, са между:
 - 1) 2 016 000\$ (3 024 000 лв.) и 10 368 000\$ (15 552 000 лв.)
 - 2) 8 280 000\$ (12 420 000 лв.) и 39 456 000\$ (59 184 000 лв.)
 - 3) 8 097 600\$ (12 146 400 лв.) и 38 337 600\$ (57 506 400 лв.)
 - 4) 840 000\$ (1 260 000 лв.) и 3 981 600\$ (5 972 400 лв.)
- Парите, които покер сайтовете са спечелили, са между 24 285 240 лв. и 115 015 320 лв.

След като макро картината е описана, в **последната глава** от дисертацията се обръща детайлно внимание на специфичните особености, които съпровождат **дейността на онлайн покер професионалиста**.

От изложените анализи и резултати се достига до извода, че в България е установен „невидим“ социален тип покер играчи, за които онлайн покерът има смисъл на основно занятие и основен или единствен източник на препитание. В България е имало и има над хиляда, които се занимават с тази дейност и са я приели за основен източник на доходи – те са покер професионалисти спрямо понятието, което беше разработено в теоретичната част. Какво означава някой да е „онлайн покер професионалист“ обаче е подложено на допълнителен анализ. Концепцията за „професионализъм“ и „професия“ и е онагледена с примери. Проблематизира се казуса за това до колко онлайн покер професионалистите трябва да се водят „професионалисти“ или „на работа“ или „трудещи се“. На база на анализите и аргументите се дава дефинитивен отговор. В съкратената му форма той гласи така:

„Онлайн покер професионализма“ е форма на труд (вид занятие), но не може да се приеме като „работа“ или „професия“, спрямо официалните понятия, изложени в теоретичната част. Основно не може да се разбира като „работа“ спрямо дефиницията на Международната организация по труда поради своята непродуктивност⁵. Като „професия“ не може да се приема, защото липсва официално признание от държавата. Въпреки тези изводи в тази глава се излага и едно изключение. Спонсорираните онлайн покер професионалисти всъщност влизат в официален тип договори, което легитимира тяхната дейност като официална и по този начин те попадат в категориите на всички останали професионални играчи.

Другите хипотези, изложени във въведението на дисертацията, също се потвърждават в тази част – покер професионалиста се възприема като „трудова зает“ и протича процес на институционализация на онлайн покер професионализма. Паралелно с това се показва и че нивата на дисциплина определят нивото на професионализъм.

Печалбите, които 47-те респондента от емпиричното изследване генерират, се равняват на милиони долари (в периода, който дисертацията разглежда). Те са необлагаеми не просто до 2012 г. (когато се случва първата регулация), но до ден днешен. Доходите, които печелят, при някои индивиди достигат до над 10 000 долара на месец.

⁵ Детайлите относно казуса за „(не)продуктивността“ на онлайн покер професионалистите са разгледани в последната глава от дисертацията и поради това, за да се съкрати обема на този автореферат, тук няма да бъдат изложени.

Паралелно с дейността на покер професионалистите се случва и осъществяването на бизнес в лицето на покер сайтовете, които само от таксата, която са взимали от българските играчи, са спечелили за периода, в който не са били облагани над 100 000 000 долара – пари, които са преминавали, без да бъдат отчитани, декларирани и облагани по никакъв начин.

Покер професионалистите организират своята дейност по начин, който полага основите за нейното институционализиране основно в различни образователни институции и пред държавния апарат. Организират се покер семинари, образователни курсове, появява се опцията за професионални треньори, появяват се сайтове, които развиват бизнес дейност с образователна цел и др. Самата дейност на онлайн покер професионализма овладява определени критерии⁶, което я поставя в различно от ежедневно време и пространство. По този начин за онлайн покер професионалиста се обособяват своеобразно „работно време“ и „работно пространство“. Работното пространство често се материализира не просто в специфична подредба на интериора, в който професионалистът ще развива своята дейност и определен „гиър“⁷, който ползва, но и в организирането на различни „покер къщи“ или други пространства, при които се наблюдава колективност на занаята.

Въпреки постепенното популяризиране на дейността покер професионалистите все още се сблъскват с различни предразсъдъци, които те намират за „опасни“ под една или друга форма, така че голяма част от тях решават да прикриват своята дейност. Този компонент, заедно с нулевото отчитане от страна на държавата, са в основата на тяхната „невидимост“.

⁶ Управление на времето, управление на покер банка, обучение, експертни знания, адаптивност, формални отношения с оперативните структури, етични отношения, юридическа компетентия и др.

⁷ „Гиър“ е термин, с който покер професионалистите назовават материалната основа, върху която развиват дейността си – компютър, стол, бюро, стая, слушалки и т.н.

Приноси на дисертацията

В продължение на над десет години на територията на България се развива огромна индустрия, която не е отразена нито от държавата, нито от научните среди. Онлайн покерът се разраства сякаш невидимо, както икономически, така и социално. „Необезпокояван“ в своето разрастване, този феномен често е повод за всевъзможни интерпретации. Липсата на информация много често води до това, че тези интерпретации далеч не отговарят на истината. Темата за онлайн покера не е била обект на многобройни научни изследвания, не само в България, но и по света. Тъй като, както бе показано, съществува неразбиране относно феномена както от страна на държавата, така и от страна на обществото и дори на изследователите, приносът на дисертацията е именно в това да допринесе за разширяването на знанието по тази тема, така че да афектира както държавния интерес, така и изследователския, но и дори обществения.

1) Държавния интерес би могъл да бъде провокиран чрез този дисертационен труд, тъй като той показва особености на покера, които дават основата за изграждането на (много) по-ефективни начини за регулирането на самия феномен. Начинът на регулация се осъществява чрез заплащането на статична такса от страна на покер сайтовете. Тя е фиксирана, а това прави така, че за мащабните покер сайтове (като Покер Старс) тя е пренебрежимо малка, докато за други по-малки сайтове тя е твърде голяма. По този начин малките покер сайтове не биха имали интерес да оперират на българска територия, защото ще им излиза твърде скъпо. Ако, на базата на информацията от дисертацията, бъде направена динамична регулация конкретно на онлайн покера, то тогава и по-малки покер сайтове биха могли да се включат в „състезанието“ за покер играчи, а това би повишило конкуренцията между тях самите. Това, че ще се въведат повече актьори (покер сайтове) в цялото действие и това, че таксата би била динамична (т.е. спрямо броят играчи, с които определения сайт разполага и спрямо отделеното време и ресурс от тях) би повишило и оптимизирало печалбите за държавата, като същевременно би създавало по-добра възможност тези играчи, които използват различни инструменти, чрез които заобикалят географското си положение, т.е. играят в сайтове, които не са заплатили за лиценз за опериране на българска територия, да могат да се включат, възползвайки се от протекцията на правителството. Т.е. те ще имат по-голяма сигурност. На базата на информацията, изложена в

дисертацията, това може да бъде имплементирано в законовата уредба. Тя също така откроява абсурдността на предложението, което са предявили от ДХК за регулацията на онлайн покера с 15%, което, както бе показано в първата част от макро картината на онлайн покера в България, е математически сгрешено. Конкретиките около динамичното регулиране на онлайн покера биха били тема за друг труд. Тук просто се показва, че информацията за тяхното изграждане е налице и може да се намерят в дисертационния труд, което е един от неговите приноси.

Освен облагането на покер сайтовете дисертацията изтъква реалността на покер професионалистите и предлага данни относно техния брой и печалби. Това са спечелени пари чрез определена дейност, което провокира въпроса отново за тяхното облагане. Информацията в дисертацията позволява тази линия на правителствено действие да бъде обмислена, базирайки се на конкретни данни, които са изложени, за да се опише макро картината на онлайн покера в България. До този момент подобни данни за България не съществуват. Тяхното извеждане най-вече позволява редица различни държавни действия.

2) Изследователският интерес би могъл да бъде провокиран поради това, че дисертацията дава подробна картина на феномена на онлайн покер професионализма на българска територия. Извеждането на този феномен от мътните и оскъдни сведения за него позволява той да бъде анализиран в бъдеще по всевъзможни различни линии. От търсене на причините за това защо точно така се е развил, защо точно в тези години и в тези мащаби и какво говори това за българското общество, до надграждане на спецификите около това дали е нова форма на труд, как се осъществява неговото институционализиране, към какви сфери се прехвърлят покер професионалистите и др. Грубо казано от изследователска гледна точка дисертацията допринася с това, че го извежда най-вече, че провокира разбиранията за „форми на труд“ и загатва за реалността и как се организира и функционира специфичен тип „невидим“ социален елемент в обществото.

Поради особеностите, които трябваше да бъдат застъпени в следствие на спецификата на покера, дисертацията поставя поле за дебат относно това какво точно може да бъде наречено „игра“ и „пари“. Покерът се явява „реалност“, в която тези две понятия са взаимно свързани по начин, по който

извеждат на преден план определени техни характеристики, които позволяват те да бъдат анализирани от, до известна степен, алтернативна изследователска гледна точка.

3) От гледна точка на „обществото“ дисертацията допринася с това, че провокира образувалите се стереотипи отново чрез това, че извежда наяве и показва реалността на този феномен. Тя не претендира за „нормалност“ на тази дейност или не, но дава информация за конкретни линии и логики, по които тя се осъществява. Съответна водещата линия, която се откроява в последната глава от дисертацията, на еквивалентност между онлайн покера и „комар“ може да бъде разклатена, така че да се достигне до знание, което е по-близо до конкретните особености на покер професионализма.

Публикации по темата на дисертацията:

Кацарски, Д. (2015). *Онлайн покерът: хазарт, игра за забавление или метод за генериране на постоянни доходи*. Онлайн на < <http://phls.uni-sofia.bg/documents/articles/1493/ForumStudentsFF.pdf> > (и за печат в Университетско издателство)

Кацарски, Д. (2016). *Сблъсъкът между „реалното“ и „не-реалното“: теоретична разработка на понятието за „игра“*, Годишник на Софийски Университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга докторанти, Vol. 1: 282-294

Кацарски, Д. (2018). *Движещата сила зад парите: анализ на връзката между „собственост“, „държава“ и „пари“* (за печат в Социологически проблеми)

Цитирана литература в автореферата:

1. Charles (2016). *PokerStars Celebrates 100 Million Registered Players*. < <https://www.pokerupdate.com/news/networks-and-rooms/1312-pokerstars-celebrates-100-million-registered-players> > [09.01.2019]
2. Fiedler, I., & Wilcke, A.-C. (2011). *Der Markt für Onlinepoker: Spielerherkunft und Spielerverhalten* [The online poker market: Players' nationality and players' gambling habits]. Norderstedt: BoD Verlag.
3. Jacoby, O., Morehead, A., Thompson, W. (2015) *Poker. Card Game*. < <http://www.britannica.com/topic/poker-card-game> > [09.01.2019]
4. Lind, S. (2009). *The First Online Poker Room: IRC Poker*. < <https://www.pokerlistings.com/blog/the-first-online-poker-room-irc-poker> > [09.01.2019]
5. Parlett, D. (2005), *A History of Poker*, <<https://www.pagat.com/poker/history.html>> [09.01.2019].
6. Silver, N., (2011). *After 'Black Friday', American Poker Faces Cloudy Future* < <https://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2011/04/20/after-black-friday-american-poker-faces-cloudy-future/> > [09.01.2019]
7. <http://www.dkh.minfin.bg/bg/pubs/2/441> [09.01.2019]
8. <https://www.pokerstars.bg/poker/room/tos/> [09.01.2019]